

ROZGNIEWANIE (111) sb n

o oraz pierwsze e jasne, końcowe e pochylone; -a- (97), -ã- (1); -a- : -ã- *Leop* (5:1).

sg N rozgniewani(e) (19). ◇ G rozgniewaniã (22). ◇ D rozgniewaniu (4). ◇ A rozgniewanié (29); -é (2), -(e) (27). ◇ I rozgniewani(e)m (10) *WróbŻółt, RejPs* (5), *BibRadz, RejPos* (3), rozgniewanim (4) *OpecŻyw, BudBib, CzechRozm* (2). ◇ L rozgniewaniu (23).

Sł stp: rozgniewanie, rozniewanie, Cn brak, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w. s.v. rozgniewać.

1. Gniew, złość, oburzenie (często o Bogu gniewającym się na człowieka); *iracundia Vulg, PolAnt, Calep; furor, ira Vulg, PolAnt; indignatio Vulg, Calep; irritatio Mącz*[w tym: czyje (80) – pron poss (47), ai (poss) (17), G sb i pron (16)] (110) : *RejPs* 24, 57, 88v, 126, 160v, 165; Nie rącz w twej popędliwości kárác mie moj Pánie/ Ale s fwey świętey miłości fkróć tve rozgniewánié *LubPs* K3, B2v, K4v *marg; Leop* 4.*Reg* 3/27; Gniewayćie fię á nie grzelćie/ fłóńce niechay nie záchodzi nad rozgniewániem wálzym [tj. nie gniewajćie się po zachodzie słońca]. *BibRadz Eph* 4/26, I 91a *marg; Mącz* 174d; *RejAp* 81v, 146; *GórnDworz* K4; tedy też o nim [o Bogu Ojcu] piśmo powieda/ iż iáko długo czeka vznánia/ thák też zálie długo vřpokoić fie nie może rozgniewánié iego/ iefliże cie ták záltánié w tim márnym nieobaczeniu twoim. *RejPos* 172v; Pan do tegoż Moizelzá mowić raczył: Puść mię wolno iż fie rořpali gniew moy ná ten narod Izráelki/ iż gi wyglądę wedle rozgniewánia mego [*Vulg Ex* 32/10]. *RejPos* 236, 32v, 160v; A Bowiem gniew á rozgniewánié fą od fiebie ty dwie rzeczy iákoby nieiáko rozne/ iákoby pijány á opilec. *RejZwierc* 75v, B, 75v; *BudBib Sap* 18/21, *Eccli* 44/17; *Interdum stomachus ponitur pro indignatione, sive iracundia.* – Rozgniewanie. *Calep* 1009a; Boże zbáwićielu nářz/ rącz náwroćić nas. (–) Y rozgniewánié twoie rącz oddálić od nas. *LatHar* 313; Rozmnożyłeř nádemną wielmożność twoieř/ á po twym rozgniewánium/ fklóniwřzy twarz do mnie poćiefzyłeř mię. *LatHar* 562, 611; *WujNT Eph* 4/26.

rozgniewanie na kogo (4): O wřfchmocny Boże nářz dobrotliwy Pánye/ Iákyelz to yeřt řrogye tve ná nas rozgniewánye *LubPs* R3; *LatHar* 585. Cf »pobudzić rozgniewanie«, w *rozgniewaniu na kogo*.

rozgniewanie za co (1): W Tym Pfálmie iefř modlitwá ku Pánu Bogu duřze fkrufzoney/ ktora ná fię czuie przyřzłá řrogość rozgniewánia Pánřkiego/ zá řprořne złości řwoie. *LubPs* B4v.

rozgniewanie nad kim (7): *LubPs* K3v, V2 *marg*; Kazał mu [*Jozjaszowi*] Pan powiedzieć Iż ia od ciebie wdzięcznie to przyjmieř/ ále nád ludem tym bez pomřty nie będzie rozgniewánié meř/ á ty zořtániefz w łáńce moiey *RejPos* 50v; Począł plákác on řwięty Hetman widząc rozgniewánié Pánřkie nád ludem onym. *RejPos* 217v, 194v; *BielSat* G3v; *BielSen* 17.

W przeciwstawieniach: »rozgniewanie ... zmiłowanie (2), litowanie, wesołość« (4): ACżkolwie twarz y czoło łacno fie przemienić może/ á to według wzrufzenia namiętności człowieczy [...] iakoż to baczymy w rozgniewaniu y też w wesołści [...] *GlabGad* N3v; Pretkyć bog ku rozgniewaniu Przeřceiřzy ku zmiłowauiu [ř]. *RejKup* h2v; Ciebie ia/ boże nieřtworzony/ Wyznáváć będę ná wřze řtrony: [...] Ty miłoiřny/ litořciwy: Ty (mówię) řkapy w rozgniewániéř/ A nieřprebrány w litowániéř. Ty weyřrzy ná mię *KochPs* 129; *LatHar* 562.

Zwroty: »chodzić w rozgniewaniu [czyim]« = *odczuwać czyjś gniew* (3): Nadobna nauką iż Pan nigdy nje opuści wyernych swoich/ á złościwy zawnždy chodzi w rozgniewányu iego/ á nie zámiełzka pomftá yego. *RejPos* 25 *marg*, 31 *marg*, 138v.

»pobudzić [na kogo] rozgniewanie« (1): A ty [...] Pánye/ Pobudź ná ty złośniki twoye rozgniewánye *LubPs* V2.

»[kogo] w rozgniewanie pobudzać« (1): Ná ten czás go w rozgniewanie frogie pobudzáli/ Gdy dyabelstwu á nie Bogu ofiáry dzyáláli *LubPs* gg4v.

»przyść w rozgniewanie« (2): [*ulegając podszeptom czarta*] wzrufzamy frogi gniew iego [*Boga*]. Iáko fie tho okazało ná onym nędznym Saulu żydowskiemu krolu/ który chciał wymyłłać nowe ofiáry ku czći iemu z wymyłłu łwego/ w iákie był przyłzedł rozgniewanie v niego/ y iáką pomftę wziął od niego *RejPos* 78v, 75v.

»przywieść w rozgniewanie« (1): [*mówi Pan o narodzie izraelskim*] Ktorych vpor, złość, y zásłepienie/ przywiódło mnie práwie w wielkie rozgniewanie/ zem też przyłiągł, ci nie wnidá w odpoczywanie/ źiemie onej wprzod im obiecáne. *ArtKanc* T15.

»skromić rozgniewanie« (1): Dar łkryty vkraca gniew: á podárze w łono dane/ łkromi nawięłze rozgniewanie [*extinguit ... indignationem maximam*]. *LeopProv* 21/14.

»(u)błagać rozgniewanie« (3): Co zá wdzięczne ofiári mamy nieść przed obliczność Páńfká/ chcemyli vblágać frogie rozgniewánye iego. *LubPs* V5v *marg*; *RejPos* 185; Otom ia zawnždy gotow ná włzelkie karánié/ Gotowem krwią łwą błágać twoie rozgniewanie *KochPs* 56.

»wpaść (a. upaść) w rozgniewanie [czyje]« (2): Gdyż y vbogi ták rychło może vpáść w rozgniewanie Páńfkie/ y wziąć pomftę łwoię/ iefliby nie pomiernie á nie w boiázni Bożey/ vżywał onego vboftwá łwego *RejPos* 162, 64.

»wzruszyć [czyje] rozgniewanie [w tym: na kogo (1)]; wzruszyło się rozgniewanie [od kogo]« = *pobudzić do gniewu* (2;1): day nam to miły panie [...] [*abyśmy*] wftydali fie za wyłtępki łwe a owłsem fie ich chronili ktoremi bychmy na on czas mieli łobie wzruffic niewycierpiane rozgniewanie twoie. *RejPs* 124v; *LubPs* B6; Sercá łwe zátwardźili iáko Adámanthyn/ iżby nie łłucháli zakonu y łłow/ [...] łkąd oto wzruffyło się wielkie rozgniewanie [*Et fuit ira magna*] od Pána załtępow. *BibRadz Zach* 7/12.

»zapalić się rozgniewaniem« (1): To vłłyłzawłzy Krol Antyoch/ zápalił się wielkim rozgniewaniem [*iratus est furore*] *BudBib* 1.*Mach* 3/27.

»zawściągnać rozgniewanie« (1): O włłfechmocny dobrotliwy w miłofierdzyu Pánye/ Odpuść grzech moy á zawnłcięgni łwoie rozgniewanie *LubPs* L.

Wyrażenia: »rozgniewanie Pańskie, Boskie (a. Boże)« [*szyk* 13:3] (11:5): Bom widzyał zawnždy nád łobá Páńfkye rozgniewanie *LubPs* K3v; Prágnyenie rozgniewania bożego nád złośniki. *LubPs* V2 *marg*, B4v; włzákze damći rádę iáko ten lud zdzyáláłz/ áleć to nie może być bez rozgniewania Bołkiego. *BielKron* 42v; Wiedz krolu żeś iefł w rozgniewaniu Bożym/ á nie rádząc ábyś fie rułzał ku tey bitwie *RejPos* 64, 64, 153, 162, 164, 185, 217v; *BielSat* G3v; Niebo/ Ziemiá/ Plánety/ przeciw mnie powłtály/ [...] A to włzyłtko prze moich łynow záchowanie/ Słtáło fie to nádemną Bołkie rozgniewanie. *BielSen* 17.Cf »z rozgniewania Pańskiego«, »za rozgniewaniem Pańskim«.

»okrutne rozniewanie« (2): Azałz tego [tj. *wysłuchania prósb*] nie okazał ná Iákobie świętym/ ná Dawidzye świętym/ ktory był ták vpadł/ ktory był przyźdedł w ták okrutne rozniewanie iego/ iż fie słał gorżym á niżli pogáninem przed oblicznością iego *RejPos* 75v, 64.

»srogie rozniewanie; srogość rozniewania« [*szyk 15:1*] (11;5): D^Omine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripas me. Miły panie nie karzy mnie srogim rozniewaniem twoim ani mie karz w gniewie twoim. *WróbŻołt* 37/2, M7v; Y blińko tego było/ [...] iżeś ie miał wynisćić lecz fńadz Moyzełz z ynemy wiernemi twoiemi pokornemi prozbami śwemi odwroćili poczetą srogofć rozniewania twego. *RejPs* 157v, 118, 126v; *LubPs* B4v, B6, R3, S, V5v *margin*, gg4v; *RejPos* 153, 194v, 247. Cf »za srogim rozniewaniem«, »w srogim rozniewaniu«.

»zapalczywość rozniewania« (1): A w zápalczywości rozniewania mego [*in zelo meo, in igne irae meae*] mowiłem/ W ten dzień będzie wielkie wzrúfzenie w ziemi Izráelkiew. *BibRadzEz* 38/19.

Szeregi: »pomsta i rozniewanie« (1): miáłto Niniwen/ [...] przez trzy dni w vřtáviczney modlitwie trwáiąc/ w pořcie/ y w czuynořci/ nic nie iedząc áni pijąc/ iedno vřtávicznie głořem wielkim pláčźliwie wołáiąc/ vbłágáli onę srogą pomřtę y ono rozniewanie Páńskie *RejPos* 185.

»popędliwość i rozniewanie« (1): Założę pomřtę śwá nád Edomem przez ręce ludu moiego Izráelkiego/ á vczynię w Edom według popędliwości y rozniewania mego [*iuxta furorem meum et iuxta iram meam*] *BibRadz Ez* 25/14.

»rozniewanie i zajątrzenie« (1): á wřelką nienawiřć y gniew nieprzyaćioł moich/ rácz zátłumić y vřmierzyć: iákoř rozniewanie y záiątrzenie Ezawowe/ ná brátá iego Iákobá oddálic raczył. *LatHar* 585.

Wyrażenia przyimkowe: »z rozniewania« (3):

~ *W przeciwstawieniu*: »z łaski ... z rozniewania« (1): Tu prorok wyřlawia rozliczne dobrodzyeyřtwá páná nářřego/ [...] wřpomina teź/ co fie dziełło zá przodkow nářřych złařki y rozniewania iego *RejPs* 153v.

Wyrażenie: »z rozniewania Pańskiego« (2): Tu prorok załobliwie oplákawa rzeczy przyřlych ktore miály przydz řrodze ná zbor krzeřćiańřki zrozniewania páńřkiego *RejPs* 118; *RejPos* 138.~

»z rozniewani(e)m« (2): A onij [*straźnicy*] przyřřli z rozniewanijm/ vřzřáwřly lotry żywé na krzyżu polámali w nich kořci/ ij rzucili w dol. *OpecŻyw* 152; *RejPos* 259.

»za rozniewani(e)m« (8): NIeráč miły pánie zá rozniewányem twoiem: áczem ie fńadz řluffnie zářluffzył řřácowác vczynkow moich *RejPs* 57, 85v, 154v; A wřdy przedię iáko iáie řtłuc/ ták tho tanie v niego [*u człowieka*]/ thárgnác fie ná bliźniego řwego/ [...] Acž tho wřdy iuź nie táki dziw/ gdyź fie to dzyeie zá rozniewaniem á zá vporem przyřdzenia zřego *RejPos* 247.

~ *Wyrażenia*: »za rozniewaniem Pańskim« (1): Iáko ich teź zářię wiele/ ktorzy odmieniáli ty opoczne řercá řwoye/ á wielkie pociechy bráli od Páná řwoiego: Iáko miáłto Niniwen gdy miáło w zyemię wpařć zá řrogim rozniewaniem Páńřkim/ gdy ie Ionás Prorok nápominał/ áby fie vřnáli *RejPos* 65.

»za řłusznem rozniewaniem« (1): B^Oże wřřechmogácy ácz zařřluffnem rozniewaniem řwoiem od czifnáćeř [*lege*: odcisnąć-eř] raczył nas od łářki řwoiey/ a wřřákořz [...] rácz fie zá řię ku nam náwroćić. *RejPs* 88.

»za sprawiedliwym rozgniewaniem« (1): WSpomni nasz miły panie jakie łaski a jakie dobrodziejstwa raczyło sprawować święte bostwo twoje narodowi niewdzięcznemu: [...] y iako też brali łrogię pomłty nad łobą za łprawiedliwym rozgniewaniem łwoiem za vporne myłli łwoie *RejPs* 118.

»za srogim rozgniewaniem« (1): *RejPos* 65*cf* »za rozgniewaniem Pańskim«.

Szereg: »za rozgniewaniem i nienawiścią serca« (1): Gdy zaraz gniewaniem [errata zmienia: za rozgniewaniem] y nienawiścią łercá/ ktemu iákim żelázem/ [...] ku morderłtwu kto przychodzi: to pewny znak iest/ iż to iuz z Szátaná kłamliwego mężoboyłtwo to pochodzi *CzechRozm* 239*v*. ~

»w rozgniewaniu« = *in ira Vulg, PolAnt* (13): Iuz nic nieracz zawiełłac nad nami czym by łie miał młcic na nas wroznynewaniu twoim *RejPs* 197*v*, 30; *RejWiz* 181*v*; Pyłłnego/ chełpliwego zowią nieuczonym/ który w rozgniewaniu okázue á płodzi pychę. *Leop Prov* 21/24; *BibRadz* I 138*c marg*; *RejPos* 247, 262*v*.

~ *w rozgniewaniu na kogo* (1): y godnieyszaby byłá/ ábył ty [*Panie*] dla niey [*dla męki Syna Twego*] wylał miłóšierdzie twoje ná nas; á niłli/ ábył dla grzechow/ zátrzymał miłóšierdzie twoje w rozgniewaniu ná nas. *LatHar* 272.

w rozgniewaniu o co (1): Pánie w zápálczywołci twoiey (o zápálczywołć moię) nie karz mię/ á w rozgniewaniu twoim (o rozgniewanie moie) niebierz pomłty ze mnie. *LatHar* 611.

W połączeniu szeregowym (1): dla tego tedy rozgniewáłálie [!] zápálczywołć Páńka ná thę ziemię/ że [...] wymiotał ie z ziemi łwoiey w gniewie y w zápálczywołci/ y w wielkim rozgniewaniu łwoim *Leop Deut* 29/28.

W przeciwstawieniu: »w rozgniewaniu ... w dobroci« (1): abowiem w rozgniewaniu moim vderzyłem cię był/ a w dobroci moiey zmiłowałem się nád tobą. *BibRadz Is* 60/10.

Wyrażenie: »w srogim rozgniewaniu« (1): á wywiedź nas s tych omyłnołci łwiátá tego/ iákoł wywiodł onego nędznego Lothá s połrzedku onych miałł Sodomłkich/ ktoreł był zgotował ná łrogą pomłthę á ná okrutny vpadek/ zá złołciwe połłepki ich/ w onym łrogim rozgniewaniu twoim *RejPos* 262*v*.

Szereg: »w zapalczywołci a w rozgniewaniu« (2): PANie w zápálczywołci twoiey nie karz mię/ á w rozgniewaniu twoim [*in furore ... in ira Vulg Ps* 6/1] nie bierz pomłty ze mnie *LatHar* 159, 611. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]~

W przen (6) : Tako ie przełladuy miły panie w nawałnołci twey [*Ps* 82/16] (*koment*) w nawałnołci, czułł wielkiego rozgniewania twego *WróbŻołt* cc7*v*; Biádá Alłfurowi/ rozga pierzchliwołci moiey/ y kiy moy iesth/ w ręku ich rozgniewanie moie [*tj. są narzędziem gniewu boskiego*]. *Leop Is* 10/5; Duch też podniolł mię y wzięł mię/ y oddłedłem w gorzkołci rozgniewania ducha moiego *Leop Ez* 3/14, *Nah* 1/6; A oto imię Páńkie zdáleká przychodzi á zápali łię popędliwołć iego/ y iestł nie znołna/ wargi iego pełne łą rozgniewania (*kust*) gniewu (–) *BibRadz Is* 30/27; A on Bábilon wielki przyłzedł ná pámięć v Bogá/ áby mu dał pić kielich winá rozgniewania łwego. *RejAp* 138*v*.

Przen (1) :

Wyrażenie: »morskie rozgniewanie« = *sztorm* (1): Piańek z wodą fye miéłza: á w poboczne ławy Bije łzturm niebełpieczny: nawá żadnéy łprawy Nie łłucha/ ále w morłkim rozgniewaniu pływa Sámopás *KochPam* 85.

2. Doprowadzenie kogoś do gniewu (1) :

rozgniewanie kogo (1): Abowiem Pan załtępow kthory włzczepił cię/ wyrzekł włzythko złe przeciw tobie/ dla złółci domu Izráelłkiego y domu Iudłkiego/ ktorą ná łwe złe czynili ku rozgniewaniu mnie [*quod fecerunt sibi ad irritandum me*] kádząc Báálowi. *BibRadz Ier* 11/17.

[*rozgniewanie czyje:* Kxiążetá Rułkie włzytki rozgniewania twoiego żáluią/ y iufz w Haliczu chcą łię z tobą zgodzić *StryjKron* 219 (*Linde s.v. rozgniewać*).]

Synonimy: rozdrażnienie, rozjąttrzenie, zająttrzenie.

Cf **ROZGNIEWAĆ, ROZGNIEWAĆ SIĘ**

LW